

Sisällysluettelo:

1. Johdanto – kohti 20-luvun sivistystä
2. Yhteisvaikuttaminen politiikka- ja policytasolla
 - Osallisuus ja yhdenvertaisuus luovat pohjan kestäväälle tulevaisuudelle ja yhteiskuntarauhalle
 - Jatkuva oppiminen kuuluu kaikille
 - Tuloksekas kotoutuminen riittäväillä resursseilla
3. Viestinnällinen vaikuttaminen
 - Valtakunnallinen viestintäkampanja #miljoonatarinaa #enmiljonberättelser
 - Vaikuttamisviestintä päättäjien ja viranomaisten suuntaan
 - Voimistetaan viestinnän kytkeytyminen tutkittuun tietoon
4. Hanke- ja verkostovaikuttaminen
 - Digitalisaation hyödyntäminen vapaassa sivistystyössä -hanke
 - Vapaa sivistystyö muutoksen tekijänä – koulutus
 - Sivistystyön Vapaus ja Vastuu (SVV) yhteistyöohjelma
 - Vapaan sivistystyön opinnot (10 op) jatkuvan oppimisen pilottihankkeena
 - VST:n strategiset kumppanuudet

1. Johdanto – kohti 20-luvun sivistystä

Vapaa Sivistystyö (VST) on muotoillut uuden #VST22-strategian vuoden 2019 aikana, jossa pyritään näkemään sivistystarpeet muuttuvassa yhteiskunnallisessa kontekstissa:

" Nyt 2020-luvulle tultaessa historiallinen panoraama on laajentunut ja oppimisen ekosysteemi muuttunut. Globalisaation mukaan tuomat muutokset näkyvät kaikilla tasoilla – talouden, teknologian ja tiedon evoluutio mullistaa ja uudistaa sivistyksen reunaehjoja samalla kun maailmanpolitiikan vaikutukset näkyvät reaaliajassa myös Suomessa. Tässä historiallisessa ja globaalissa kontekstissa suomalaisen sivistystyön kertomusta on jatkettava uusin sanoin, unohtamatta vapaan sivistystyön omaleimaisuutta ja identiteettiä." (#VST22-strategia)

Vapaa sivistystyö ei ole erillinen väylä suomalaisessa koulutuksen, työn ja jatkuvan oppimisen järjestelmässä, vaan olemme oleellinen osa elinikäisen oppimisen ekosysteemiä. Yhteiskunta lataa kovia odotuksia osaamisen päivittämisen, tunnistamisen ja tunnustamisen suuntaan, mutta tämä ei onnistu ilman kokonaisvaltaista näkemystä ihmisen arvosta, tiedoista ja taidoista – sivistyksestä.

Siksi 20-luvun sivistystä pitää sanoittaa uudellen, ja tässä yhteydessä on tärkeitä huomata että vapaa sivistystyö ei yritä omia käsitettä itselleen – päinvastoin. #VST22-strategia tuo painokkaasti esille ekososiaalisen sivistyksen merkityksen ja relevanssin laajemmin:

" Vapaa sivistystyö on historiallinen ilmiö, jonka suomalainen ilmentymä ja toteutus on sijoittanut Suomen maailmankartalle osana Pohjolaa ja Eurooppaa. Sivistys muokkaa paikallista ja kansallista identiteettiämme siten että tiedostamme että olemme maailman-kansalaisia.

Elämme maailmassa jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Ekosysteeminen ajattelu on läpileikkaava periaate 2020-luvun politiikassa, taloudessa ja sivistyksen sulautuvissa oppimisympäristöissä. Ekososiaalinen sivistys on planetaarinen muutosvoima jossa ihmiset ja heidän yhteisönsä luovat yhdessä laajenevan demokraattisen tilan jossa kunnioitetaan kaiken elävän biologista ja kulttuurista monimuotoisuutta." (#VST22-strategia)

Strategiassa painotetaan vaikuttamistyön tärkeyttä VST ry:n toiminnan läpikuultavana periaatteena. Siksi toimintasuunnitelma seuraa vaikuttamistyön eri muotoja vuonna 2020:

järjestöjen **yhteisvaikuttaminen** politiikka- ja policy-tason asioihin, **viestinnällinen** vaikuttaminen narratiivien ja evidenssin kautta, **verkostovaikuttaminen** hankkeiden ja **strategisten kumppanuuksien** avulla.

2. Yhteisvaikuttaminen politiikka- ja policytasolla

Pääministeri Antti Rinteen johtaman hallitusohjelman linjaukset ja valtiontalouden kehitys vaikuttavat valtion tulo- ja menoarvion kehukseen hallituskaudelle 2019-2023. Vaikutamme yhteistoiminnallisesti seuraavan agendan mukaan vuonna 2020:

Osallisuus ja yhdenvertaisuus luovat pohjan kestäväälle tulevaisuudelle ja yhteiskunta- rauhalle

Vapaa sivistystyö tarvitsee kestävä, pitkäjänteisen ja ennakoitavan rahoitusjärjestelmän, johon sisältyy vapaan sivistystyön perusrahoituksen opintosuoritteet sekä lisäsuoritteet uusiin ja vaativiin yhteiskunnallisiin tehtäviin, kuten aikuisten perus- ja digitaidot sekä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukset.

Jatkuva oppiminen kuuluu kaikille

Hallitusohjelmassa linjataan, että yhteiskunnassamme tulisi tarjota yksilöityjä koulutusratkaisuja aikuisten puuttuvien perustaitojen vahvistamiseen – erityisenä painopisteenä vähän koulutetut, uudelleen koulutettavat työttömät ja työttömyysuhan alla olevat. Näitä koulutustehtäviä voidaan toteuttaa vapaana sivistystyönä.

VST ry ja sen jäsenjärjestöt luovat yhteistoiminnallisesti konseptoituja osaamiskokonaisuuksia jotka on otettava huomioon jatkuvan oppimisen ehdotuksissa – työn murros ja väestön ikääntyminen edellyttää vapaan sivistystyön tarjoamien osaamiskonseptien hyödyntämistä esim. osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sekä laajennetun kansallisen osaamisen viitekehysten kautta.

OKM on asettanut Jatkuvan oppimisen hankkeen vuosille 2019-2023 johon kuuluu parlamentaarinen uudistusryhmä, sitä tukeva työmarkkinoiden keskusjärjestöjen ryhmä, sekä laaja seurantaryhmä jossa VST on mukana.

Parlamentaarisen työskentelyn tuloksena on vuoden 2020 aikana määrä tehdä jatkuvan oppimisen uudistusehdotuksia siten, että syntyy kattava tarjonta työelämälähtöisiä, monimuotoisia koulutus-kokonaisuuksia, yhteiset kansalliset osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet, sekä kattavat elinikäisen ohjauksen palvelut, jotta kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen, myös aliedustettujen ryhmien osalta.

Vapaalla sivistystyöllä on pitkät perinteet työelämälähtöisten ja monimuotoisten koulutusten tarjoajina. Monet oppilaitokset näkevät työn murroksen johtavan koulutusajattelun uudistukseen jossa luodaan rajapintaa tutkintoon johtavien koulutusten ja omaehtoisten, työelämäntaitoja kehittävien koulutusten välillä. Tähän tarvitaan toimivat osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet jotka todentavat osaamista opintopistein joilla luetaan hyväksi myös omaehtoisten koulutusten kautta hankitut, konseptoidut osaamiskokonaisuudet.

Osaamisen ennakointifoorumi listaa Osaaminen 2035-julkaisussa (OPH 2019) työelämän tulevaisuuden generiset taidot, jotka ovat tärkeysjärjestyksessä: kestävä kehityksen periaatteiden tuntemus, vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot, ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky, monikulttuurisuustaidot, kokonaisuuksien hallinta, itseohjautuvuus, eettisyys sekä tiedon hallinta- ja analysointitaidot. Vapaan sivistystyön oppilaitokset pystyvät edistämään juuri näitä generisiä taitoja koulutustoiminnassaan.

VST ry katsoo, että työelämälähtöiset, monimuotoiset koulutuskokonaisuudet pitävät sisällään laajempia elämäntaitoja kuin pelkkä työ – tarvitaan kokonaisvaltaista *life skills*-ajattelua johon sisältyy Osaamisen ennakointifoorumin listaamat tulevaisuustaidot. VST:llä on valmius yhdessä omien ja muiden oppilaitosmuotojen kanssa lähteä mukaan selkeiden osaamiskokonaisuuksien konseptointiyöhön, joissa yhteiset osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet todentuvat.

VST ry toimii aktiivisesti OKM:n Jatkuvan oppimisen hankkeessa 2019-2023 ja sen seurantarhymässä, erityisesti vaikuttamalla parlamentaarisen uudistusryhmän jatkuvan oppimisen ehdotuksiin jotka valmistuvat 31.12.2020 mennessä.

Tulokset kasvatustutkimuksen riittäväillä resursseilla

Hallitusohjelmassa linjataan, että kotoutumista kehitetään eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön (01/2019) pohjalta. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä esitetään, että vapaan sivistystyön oppilaitosten ja kolmannen sektorin osuutta kotoutumisessa tulee lisätä.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat tuloksettaasti toteuttaneet erilaisille maahanmuuttajaopiskelijoille kotoutumista edistäviä opintoja. Koulutuksissa on voitu huomioida mm. lukutaidottomat ja kotiäidit. Maahanmuuttajien koulutuksista muodostetaan konseptoidut osaamiskokonaisuudet jotka huomioi opiskelijoiden erilaiset lähtötilanteet.

VST ry vaikuttaa yhteistoiminnallisesti siihen, että vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksella järjestettävään maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen ja ohjaukseen saadaan 100% rahoitus lisäsuoritteiden muodossa.

Kestävä kehitys ja Agenda 2030

Kestävä kehityksen politiikka on vahvasti esillä hallitusohjelmassa. VST:n tulokulma on ekososiaalinen sivistys, Agenda 2030-ohjelman toteuttaminen sekä lainmukaisen toiminnan todentaminen: "vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävä kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista." (2009/1765, 1§)

Suomi tarvitsee kestävä kehityksen strategian osana elinikäisen oppimisen ekosysteemiä. Vapaa sivistystyö edistää hallituskauden aikana Agenda 2030-ohjelman tavoitteiden toteutumista yhteistyössä oppilaitosten, yritysten, kuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

3. Viestinnällinen vaikuttaminen

#VST22-strategiassa vapaan sivistystyön viestintä kulkee käsi kädessä vaikuttamistoiminnan kanssa - näkyvyyttä narratiiveilla ja yhteisviestinnällä. Jokaisella vst-oppilaitoksen opiskelijalla on oma persoonallinen tarinansa – noin miljoona opiskelijaa ovat valtava kommunikatiivinen resurssi, jos viestintää pystyy koordinoimaan ja kohdentamaan järjestelmällisesti.

Valtakunnallinen viestintäkampanja #miljoonatarinaa #enmiljonberättelser

VST suunnittelee ja toteuttaa jäsenjärjestöjensä kanssa valtakunnallisen viestintäkampanjan nimeltään #miljoonatarinaa #enmiljonberättelser #onemillionstories jonka aikana VST ja sen jäsenjärjestöt toteuttavat yhteistoiminnallisen viestintäkampanjan somessa, koulutuksissa sekä influenssereiden avulla.

VST kutsuu jäsenjärjestöjensä tiedottajat yhteiseen starttipalaveriin tammikuussa 2020 jolloin ideoidaan ja jalostetaan #miljoonatarinaa-kampanjan toteutus kolmella kielellä.

Viestinnän systemaattisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen käytetään digitaalista analytiikkaa sekä Meltwater-seurantapalvelua.

Vaikuttamisviestintä päättäjien ja viranomaisten suuntaan

Yhdistys kohdistaa vaikuttamisviestinnän niihin tahoihin, jotka päättävät vapaan sivistystyön resursseista eli OKM, TEM, OPH, Suomen Kuntaliitto, valtioneuvosto ja eduskunta sekä alueelliset viranomaiset ELY:t ja AVI:t. Pohjoismaisella ja eurooppalaisella tasolla viestintä tapahtuu Folkbildning Nordenin, NVL:n sekä EAEA:n viestintäkanavia käyttäen.

Vaikuttamisviestintä ei tapahdu pelkästään median kautta – tätä viestintää tehdään myös lausuntojen, tapaamisten sekä hankkeiden kautta.

Toimintavuoden aikana VST kutsuu koolle eduskunnan kaikki uudet kansanedustajat Pikkuparlamenttiin tutustumaan vst:n kiinnostavaan toimintaan pop-up muodossa. VST on mukana Suomi Arenassa Porissa 2020 ja järjestää seminaarin OK-Siviksen kanssa.

VS Digihankkeen sekä Ekososiaalisen sivistyksen ja uudistavan oppimisen kokeilut ja pilotit jaetaan mahdollisimman laajalle, monikanavaisesti hankkeiden ulkopuolella.

Voimistetaan viestinnän kytkeytyminen tutkittuun tietoon

Populismien, fake newsien ja vaihtoehtoisten totuuksien aikakaudella on selkeä tilaus sivistykselle. Vaikka tieto-edellä-viestintä voi olla raskasta kevyttä tietoa ja klikkauksia janoaville kansalaisille, on evidenssiperustainen viestintä kuitenkin uskottavampi vaihtoehto. Viestinnällinen siiloutuminen pitäisi myös pyrkiä välttämään, ettei siitä synny kuplia.

KVS ja VST:n muut jäsenjärjestöt pyrkivät vahvistamaan vaikuttamisviestintää keskenään, Suomessa ja kansainvälisesti.

4. Hanke- ja verkostovaikuttaminen

Digitalisaation hyödyntäminen vapaassa sivistystyössä -hanke:

Digitalisaation hyödyntäminen vapaassa sivistystyössä hanke käynnistyi 1.5.2018 ja se jatkuu vuoden 2020 loppuun. Hankkeen tavoitteena on vapaan sivistystyön toimintamallien uudistaminen digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäen, vapaan sivistystyön digipedagogiikan kehittäminen yhteistyössä oppilaitosten kesken sekä vapaan sivistystyön opetussisältöjen uudistaminen vastaamaan digitalisoituvan yhteiskunnan tarpeita.

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2020:

Hankkeen 12 pilotista kolme jatkuu vielä vuoden 2020 aikana. Niin käynnissä olevien kuin päättyneiden pilottien kokemuksista ja tuloksista viestitään vuoden aikana mahdollisimman laajasti ja monikanavaisesti.

Vapaan sivistystyön kentän digitutor-verkostoa kasvatetaan ja toimintaa jalkautetaan. Isona haasteena on verkossa toimimisen, yhteiskehittämisen ja osaamisen jakamisen arkipäiväistäminen. Oman osaamisen jakamiseen motivoimiseksi järjestetään säännöllisten verkkotapaamisten lisäksi sisällöntuotannon työpajoja, jolloin digututoreilla on aito mahdollisuus verkostoitua ja keskittyä suunnittelemaan ja toteuttamaan osaamisen jakamisen keinoja ja materiaaleja.

Vapaa sivistystyö muutoksen tekijänä – Fri bildning som förändringsagent

Opetushallituksen rahoittama kaksikielinen koulutus *Vapaa sivistystyö muutoksen tekijänä – Fri bildning som förändringsagent* on alkanut syksyllä 2019 kohderyhmänä oppilaitoksen johto ja opetushenkilökunta. Yli 60 osallistujaa kaikista vst-oppilaitosmuodoista perehtyvät ekososiaalisen sivistyksen ja uudistavan oppimisen käsitteisiin, työkaluihin ja indikaattoreihin ja toteuttavat oman pedagogisen kokeilun oppilaitoksissaan.

Toimintavuoden 2020 aikana on tarkoitus tukea oppilaitosten kokeiluhankkeita webinaareilla ja vertaisoppimisella/sparrauksella – VST:n näkökulmasta on hyvin tärkeitä että koulutuksen aikana syntyneet ideat, kokeilut ja hyvät käytännöt jaetaan laajemmin koko vapaan sivistystyön kentällä. "From-best-practice-to-next-practice"-periaatteen mukaisesti ekososiaalinen sivistys on 20-luvun uusi normaali - vuoden aikana järjestetään kaksi seminaaria jotka edesauttavat tulosten jalkauttamista myös koulutusjakson jälkeen.

Tarkoituksena on linkittää hankeaikana syntyneitä osaamista geneerisesti niin että syntyy ekososiaalisen sivistyksen uusia osaamiskokonaisuuksia. Tässä työssä tarvitaan myös toiminnallista tutkimusta (vrt. SVV-yhteistyöohjelma) joka omalta osaltaan edistää vst-oppilaitosten ja laajempien yhteisöjen sitoutumista kestävämpään tulevaisuuteen.

SVV - Sivistystyön Vapaus ja Vastuu yhteistyöohjelma: sivistysulostulo

Sivistystyön Vapaus ja Vastuu eli SVV on vuonna 2011 käynnistetty vapaan sivistystyön yhteistyöohjelma. Sen tavoitteena on alan tutkimuksen ja yliopistoyhteistyön sekä toimijoiden vuorovaikutuksen vahvistaminen. Ohjelmasta vastaavat Vapaa Sivistystyö ry (VST), Tampereen ja Itä-Suomen yliopistot sekä Åbo Akademi.

Vaikuttamistoiminnassa tavoitteena on, että

- vapaata sivistystyötä koskeva tutkimustieto on helposti saatavilla ja sitä voidaan hyödyntää alan edunvalvonnassa ja kehittämisessä.
- opetushallinto ja vapaan sivistystyön päätöksentekijät saavat säännöllisesti tiedon alan tuoreesta tutkimuksesta.
- vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja näkyvyys lisääntyvät.
- vapaata sivistystyötä koskeva tutkimustietoon perustuva päätöksenteko vahvistuu.

Toimintavuoden 2020 päätteemana on **sivistysulostulo**. Se rakentuu keskeisellä tavalla ensinnäkin toimintakauden 2017–2019 teemojen jatkumoksi. Mitä tuleva yhteiskunta ja ympäristö, kansalaisuus ja vapaa sivistystyö voisivat olla planetaarista vastuuta unohtamatta? Sivistysulostulo rakentuu myös Metasivistys-yhteistutkimuksen perustalle (Pätäri, Teräsahde, Harju, Manninen & Heikkinen: *Vapaa sivistystyö eilen, tänään ja huomenna* 2019).

Ulostulon kontekstissa tarkastelua jatketaan ajankohtaisten koulutuspoliittisten, erityisesti jatkuvan oppimisen linjausten valossa, joihin sivistys- ja koulutustoimijat vapaa sivistystyö mukaan luettuna laajapohjaisesti sitoutuvat. Ulostulon alateemoiksi on valikoitunut kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys sekä uusi työelämänarratiivi.

Vapaan sivistystyön opintokokonaisuus jatkuvan oppimisen pilottihankkeena

Vapaa sivistystyö on osa joustavaa koulutus- ja osaamisjärjestelmää. Tampereen yliopiston opiskelijoilla on niukasti mahdollisuuksia perehtyä opinnoissaan vapaaseen sivistystyöhön. Myöskään vapaan sivistystyön oppilaitoksissa työskentelevät eivät välttämättä tunne toimialansa kokonaisuutta. Vapaan sivistystyön yliopistokoulutukselle on siksi selkeä tarve, johon suunnitellulla opintojaksolla vastataan. Opintojakson pilotti toteutetaan Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan yhteistyönä. Jakson koulutuskumppaneita ovat VST ry ja Sivistysliitto Kansalaisfoorumi. Opintojaksoa tarjotaan Tampereen yliopiston Jatkuvan oppimisen kehittämisprojektin pilotiksi työnimellä *Vapaan sivistystyön kentät ja kasarmit*.

VST:n strategiset kumppanuudet

Tämän toimintasuunnitelman toteutus ei onnistu VST:n omalla institutionaalisella painolla – tarvitaan tukijoita, kumppaneita, vertaisoppijoita Suomessa ja muissa maissa: tässä on jo mainittu julkisen sektorin päättäjät ja viranomaiset, kansalaisyhteiskunnan toimijat ja yliopistojen tutkijaverkostot.

Yksi tärkeä strateginen kumppani on valtion juhlarahasto Sitra, joka toimii Osaamisen aika-hankkeen 2. vaiheen Jatkuvan oppimisen uudistusryhmän fasilitaattorina, jolle tuotetaan uutta tietoa elinikäisen oppimisen muuttuvasta toimintaympäristöstä, yhteistyöhankkeita ja kokeiluja vuonna 2020. Samalla Sitra on käynnistämässä *Sivistyksen uudet tehtävät* kahden vuoden hanketta, jossa VST on mukana asiantuntijaroolissa vuoden alusta.

VST toimii ja vaikuttaa myös yhdessä pohjoismaisten, eurooppalaisten ja kansainvälisten alan järjestöjen (Folkbildning Norden, NVL, EAEA ja ICAE) elinikäisen oppimisen ja kansalaiskasvatuksen muotoiluun toimintavuoden aikana. Tähän tarkoitukseen VST hakee rahoitusta jotta vst-henkilöstö pystyy liikkumaan ja laajentamaan verkostojaan matka-apurahan turvin.

EAEA:n jäsenyys takaa että VST pystyy luomaan eurooppalaisia win-win-verkostoja esim. hankkeiden avulla ja myös vaikuttamaan EU-tason elinikäisen oppimisen politiikkaan. EAEA:n viestintäyksikkö Suomessa on myös tärkeä solmukohta vaikuttavan viestinnän kehittämiseksi (vrt luku 3). VST näkee myös strategisten kumppanuuksien arvon Suomen valmistautuessa ESR- ja EAKR-ohjelmien uuteen kauteen 2021 - 2027.

Mitkä ovat vapaan sivistystyön oppilaitosten muut kumppanit ja sidosryhmät? Ylläolevien tahojen lisäksi vastaus voisi olla: koulutusjärjestelmän oppilaitokset varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Viimeisenä ja suurimpana sidosryhmänä ovat entiset ja nykyiset opiskelijat – miljoona uutta tarinaa vuodessa on valtavin ja vaikuttavin vapaan sivistystyön resurssi!

- - -